

Lausunto

1 (5)

11.10.2021

Eduskunnan talousvaliokunnalle.

HE 146/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2022

Yleistä

Talouskehityksen arvioidaan olevan vuonna 2022 vahvaa, kun maailmantalous ja Suomen talous kasvavat edelleen nopeasti koronaviruksen aiheuttamasta kuopasta. Valtiovarainministeriö ennustaa kuitenkin Suomen talouskasvun hidastuvan selvästi vuonna 2023, ja nopeatunus kasvu jäisi lyhyeksi suhdanneluonteiseksi kiihdytykseksi. EK pitää taustalla olevia valtiovarainministeriön oletuksia talouskehityksestä perusteltuina. On ilmeistä, että nopean kasvun raja tulee Suomessa pian vastaan, sillä jo nyt työnantajat kärsivät merkittävästä osaajapulasta.

Finanssipolitiikan linja on huomattavan kevyt olosuhteisiin nähden. Jo keväällä 2021 tehtiin päätös budjettikehysten nostamisesta vuosille 2022–2023. Aiemmat budjettikehykset ylitetään 900 miljoonalla eurolla vuonna 2022. Näin nopean talouskasvun oloissa on vaikeaa perustella löysää finanssipolitiikkaa. Budjetissa ei ole olennaisia julkista taloutta tasapainottavia päätöksiä, vaan mm. työllisyystoimista päättäminen siirrettiin alkuvuoteen 2022.

Vuonna 2022 olisikin tullut palata aiemmin sovittuihin budjettikehyksiin. Tästä huomautti jo keväällä mm. Talouspolitiikan arviointineuvoston puheenjohtaja. Myös Valtiontalouden tarkastusviraston tekemän analyysin mukaan talouspolitiikka on perusteettoman elvyttävää tilanteessa, jossa kasvu on jatku-massa nopeana.

Valtiovarainministeriön ennusteen mukaan valtiontalous on ensi vuonna 6,9 miljardia alijäämäinen ja velkasuhteen kasvu jatkuu, joskin hieman aiempaa hitaampana.

Samaan aikaan budjettikehyksiin palaamisen kanssa tulisi tehdä vahvoja työllisyystoimia sekä muita uudistuksia, joiden avulla kasvun kapeikkoja voidaan avartaa sekä saavuttaa uskottava julkisen talouden tasapainottuminen ja velkaantumisen taittuminen keskipitkällä aikavälillä.

Talous ja verotus
Terhi Heikkonen

11.10.2021

Työllisyysuimet ja osaavan työvoiman saatavuus

Tähän mennessä hallitus on tehnyt työllisyyspäätöksiä 42 000–44 000 työllisestä, mutta niiden julkista taloutta vahvistava vaikutus on vain 450 miljoonaa euroa. Ensi vuoden helmikuussa on määrä tehdä vielä työllisyyspäätöksiä, joiden julkista taloutta tasapainottava vaikutus olisi noin 110 miljoonaa euroa. On äärimmäisen tärkeää, että näistä toimista päästään ratkaisuun, joka mahdollistaa niiden nopean toteuttamisen.

Vaikka työllisyysuimet päätettäisiinkin suunnitellusti, hallituskauden työllisyysuimien kokonaisuuden vaikutus julkiseen talouteen on valitettavasti hyvin kaukana siitä kahden miljardin euron tavoitetasosta, joka varmistaisi julkisen talouden pääsyn edes jollain tavalla kestävälle uralle.

Yritysten merkittävin kasvun este on tällä hetkellä osaavan työvoiman saatavuus. Työvoiman saatavuus uhkaa katkaista nopeana käynnistyneen talouskasvumme ja luo ison epävarmuuden yritysten investointisuunnitelmien toteutumiselle. Vastatakseen tähän haasteeseen hallitus teki joitain oikeasuuntaisia ratkaisuja, esimerkiksi opintotuen tulorajojen korottamisen vuoden 2022 osalta. Tällä päätöksellä on merkitystä erityisesti palvelualoille kuten kiinteistöpalveluille, matkailu- ja ravintolapalveluille sekä kaupan alalle. Ongelmana tässä on kuitenkin päätöksen määräaikaisuus, sillä yrityksille olennaista olisi tieto siitä, miten työvoimapula ja osaajavaje ratkaistaan pitkällä tähtäimellä ja pysyvästi.

Edes nyt käynnissä oleva hetkellinen syntyvyyden kasvu ei riitä korjaamaan sitä tosiseikkaa, että emme mitenkään pysty vastaamaan yritysten työvoimatarpeisiin ilman ulkomailta tulevaa ammattitaitoista työvoimaa. EK pitää sen vuoksi positiivisena, että hallitus päätti toteuttaa erityisasiantuntijoiden ja kasvuyrittäjien oleskeluluville kahden viikon pikakaistan vuoden 2022 aikana. Samoin päätös kansallisen D-viisumin laajentamisesta opiskelijoille ja tutkijoille sekä heidän perheenjäsenilleen helpottaa osaltaan sitä, että yritykset pystyisivät löytämään sellaista osaamista, mitä kotimaasta ei ole tarjolla.

EK pitää myös tarpeellisena, että osaavan työvoiman maahanmuuton ja kotoutumisen edistämiseksi perustetaan Work In Finland -tukirakenne TE-toimistojen ja Business Finlandin yhteistyönä.

EK ei näe hyvänä kehityksenä TE-toimistojen tehtävien siirtoa kuntien vastuulle. Muutoksessa ei myöskään huomioitu mahdollisuutta ottaa mukaan yksityistä henkilöstöpalvelualaa, vaan muutos viedään läpi palkkaamalla uusia määräaikaista henkilöitä TE-toimistoihin.

Osatyökykyisten työllistymistä yritetään helpottaa perustamalla erityinen yhtiö, joka palkkaisi osatyökykyisiä pidempiaikaisiin työsuhteisiin ja lopullisena

Talous ja verotus
Terhi Heikkinen

11.10.2021

tavoitteena olisi, että ainakin osa henkilöistä työllistyisi myös vapaille työmarkkinoille. EK:n näkökulmasta työllisyyden kasvattamisen tavoitteena tulisi olla julkisen talouden tasapainottuminen ja tällä edellä kuvatulla tavalla saavutetulla työllisyyden parantumisella ei tätä vaikutusta ole. Samoin suunnitteilla oleva eläkkeensaajien työtulovähennyksen nosto heikentäisi julkisen talouden tasapainoa.

Verotus

Talousarvioesityksen verotusta koskevat toimenpiteet olivat kokonaisuutena pienenhököjä. EK:n näkemyksen mukaan veropolitiikan keinoja olisi tullut käyttää selvästi aktiivisemmin koronakriisin aikaisen talouspolitiikan instrumentteina. Kasvun käynnistyttyä tarve elvytykseen on väistymässä, mutta veropolitiikassa huomio tulisi kiinnittää Suomen verojärjestelmän keskeisimpiin rakenteellisiin ongelmiin, ennen kaikkea kireään ansiotuloverotukseen. Nämä ansiotuloverotuksen rakenteelliset haasteet liittyvät hyvin kiinteästi myös siihen, miten yritysten osajapulaa saadaan ratkaistua.

Talousarvioesitys sisältää hallitusohjelman mukaiset indeksitarkistukset ansiotuloverotukseen, mutta paluu suuren osan 2000-luvusta harjoitetulle pitkäjänteiselle työn verotuksen keventämislinjalle olisi ollut tärkeää.

Nyt käsittelyssä olevan talousarvioesityksen veronkiristykseen sisältyvät korkovähennysrajoituksen kiristäminen 18 miljoonalla eurolla, kiinteistösijoitusrahastojen veronkiristys 15 miljoonalla eurolla sekä valmistelu yksityishenkilöiden maastapoistumisveron käyttöönottamiseksi.

EK vastustaa maastapoistumisveron käyttöönottoa ja yhtyy valtiovarainministeriön näkemykseen siitä, että vero monimutkaistaisi Suomen verojärjestelmää voimakkaasti ja että sillä voisi olla kielteisiä vaikutuksia Suomen kilpailukykyyn ja kiinnostavuuteen sijoituskohteena.

Myönteistä sen sijaan on, että aiemmin julkisessa keskustelussa esiin nousutta verovapaiden osinkojen lähdeveroa ei oteta käyttöön. Toteutuessaan vero olisi vaikuttanut selkeän haitallisesti suomalaisten sijoitusrahastojen ohella muun muassa eläkejärjestelmään lisäämällä eläkemaksujen korotuspaineita ja sitä kautta heikentämällä yritysten työllistämismahdollisuuksia.

Talousarvioesityksen positiivisiin veropäätöksiin lukeutuu kotitalousvähennyksen määräaikainen korottaminen hoivatyön ja kotien energiaremonttien osalta. Myös kone- ja laiteinvestointien kaksinkertaisten poisto-oikeuksien jatkaminen vuosille 2024–2025 on yrityksille oikean suuntainen viesti yhteiskunnan investointimyönteisyydestä. Näiden molempien edellä mainittujen toimien hyödyntämistä kuitenkin vaikeuttaa merkittävästi niiden rajallinen voimassaoloaika. Investointien poisto-oikeutta olisi EK:n mielestä ollut

Talous ja verotus
Terhi Heikkonen

11.10.2021

tarpeellista laajentaa koskemaan myös tuotannollisia rakennusinvestointeja sekä käytettynä ostettuja koneita- ja laitteita. Erityisesti viimeksi mainittu laajennus olisi myös ympäristön kannalta oikean suuntainen parannus.

Budjettiriihessä päätettiin nyt myös kaivosverosta, jonka tarkat yksityiskohdat ja sitä kautta vaikutukset suomalaiselle elinkeinoelämälle tarkentuvat vasta jatkovalmistelun aikana. Kaivosveron tuotosta on tarkoitus ohjata 60 prosenttia kuntien käyttöön.

Tutkimus- ja kehittämispolitiikka

EK:n näkemyksen mukaan on myönteistä, että tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan rahoitusleikkauksiin pystyttiin edes osittain löytämään korvaavia toimia, jotka turvaavat Suomen Akatemian rahoituksen vuodelle 2022. Pitkäjänteisen tutkimustoiminnan rahoituksen kannalta merkittävä haaste on yhä kuitenkin se, miten Veikkauksen rahapelituottojen alenemisesta johtuva Suomen Akatemian rahoitusvaje tulevaisuudessa rahoitetaan.

EK:n pitää hyvin tärkeänä, että jo pitkään tavoitteena ollut TKI-rahoituksen nostaminen neljään prosenttiin bruttokansantuotteesta säilyisi yhä parlamentaarisella TKI-työryhmällä kirkkaana mielessä. Nyt käsiteltävänä olevaan talousarvioesitykseen liittyen EK pitää valitettavana, etteivät t&k -verokannustimet toteutuneet nykyistä laajemmassa muodossa. EK:n mielestä lisävähennysoikeus olisi ollut tarpeellista laajentaa koskemaan myös yrityksen sisäisiä t&k -kuluja. On kuitenkin hyvä, että yritysten ja tutkimuslaitosten tutkimusyhteistyökannustimen voimassaoloaika jatkettiin vuoteen 2027 asti ja samalla vähennyksen tasoa korotettiin 150 prosenttiin.

EK pitää hyödyllisenä, että tutkimus- ja kehittämistoimintaa tuetaan myös korottamalla Business Finlandin avustusvaltuutta 573 miljoonaan euroon. Lisärahoitus tähän osoitetaan osana Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Muuta

Budjettiriihessä päätetyt digitalisaatiota edistävät toimet ovat hyvin vaatimattomia. Kriittisten toimialojen tietoturvan ja tietosuojan parantamiseen ehdotetaan noin neljä miljoonaa euroa. Muuta digitalisaatiota edistävät päätökset rahoitettaisiin RRF-rahoituksella.

Yritysten investointipäätösten toimeenpanoon liittyvien lupaprosessien sujuvuutta parannetaan kohdentamalla tähän tarkoitukseen 4 miljoonan euron lisäpanostus, joka rahoitetaan kestävä kasvun ohjelman kautta.

Talous ja verotus
Terhi Heikkonen

11.10.2021

Liikenteen päästöjen vähentämistä koskevat päätökset ovat EK:n mielestä tarpeellisia ja myönteisiä. Kokonaisuudessaan näihin toimiin kohdistetaan varoja 75 miljoonaa euroa. Täyssähköautot vapautettiin autoverosta 1.10.2021 alkaen ja samalla korotettiin vastaavasti näiden autojen ajoneuvoveroa. Vähä-päästöisten työsuhdeautojen verotusarvoa alennetaan 85 eurolla kuukaudessa vuosina 2022–2025 ja sähköautojen latausverkoston ja kaasuautojen tankkausverkoston kehittämiseen kohdennetaan 23,3 miljoonaa euroa.

Kunnioittavasti

Elinkeinoelämän keskusliitto EK

Terhi Heikkonen
Asiantuntija